

Оксана Яремко

*К.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного права та
міграційної політики
Тернопільського національного економічногоніверситету*

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ
РОЗГОЛОШЕННЯ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ:
КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ ПІДХІД**

Українське законодавство не містить дефініції поняття «Лікарська таємниця». Проте, правовий аналіз його норм (насамперед, ст. 39-1, ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я [3], ст. 286 Цивільного кодексу України [2]) дає підстави говорити, які відомості становлять лікарську таємницю. Це відомості про:факт звернення людини до лікувального закладу за методичною допомогою; стан здоров'я людини, діагноз; обставини, що передували захворюванню або спровокували його; функціональні особливості організму; шкідливі звички; особливості психіки; майновий стан; інші відомості, отримані при медичному обстеженні, зокрема інформація про сімейне, інтимне життя людини, а також про стан здоров'я родичів, близьких пацієнта [2], [3].

Збереження лікарської таємниці – важливий обов'язок кожного медичного працівника, насамперед, лікаря. Керівники медичних закладів зобов'язані пам'ятати про необхідність збереження відомостей, що законно віднесені до лікарської таємниці, і про підстави, які надають законне право на її розголошення. Адже незаконне розголошення зазначених відомостей – це, безумовно, одна із ознак професійної непридатності. Керівникам необхідно доносити інформацію про необхідність збереження ними лікарської таємниці до відому усім підлеглим їм працівникам: від лікарів-спеціалістів до реєстраторів. Цими ж принципами повинні керуватися і працівники правоохоронних органів під час виявлення, попередження, розслідування

протиправних діянь з метою здійснення ефективної діяльності і недопущення порушення прав законних інтересів людини і громадянина.

Законодавство багатьох держав передбачає кримінальну відповідальність за розголошення лікарської таємниці (ст. 145 Кримінальний кодекс (далі - КК) України, ст. ст. 197-201 КК Іспанії, ст. 134 КК Японії, ст. 203 КК Федеративної республіки Німеччини, ст. 226-13 КК Франції, ст. 312, 321, 321bis Швейцарії та ін.) [4].

Проте кожна із держав передбачає особливості побудови даного спеціального складу злочину. Так, у них, відсутній спільний підхід щодо суб'єкта даного злочину. Наприклад, у КК Голландії і КК Франції вказано ознаки загального суб'єкта злочину у незаконному розголошенні лікарської таємниці. Тоді як Кримінальний кодекс Японії, України, Швейцарії, Федеративної республіки Німеччини, Казахстану, Білорусії та ін. прописує ознаки спеціального суб'єкта злочину [4]. У той же час країни, які законодавчо визначили спеціального суб'єкта злочину у незаконному розголошенні лікарської таємниці, не є однастайними у питанні осіб, які несуть відповідальність за даний злочин. Законодавець одних країн, вважає, що суб'єктом даного злочину може бути особа, яка безпосередньо надає медичну допомогу, а інших - медичний, фармацевтичний або інший працівник.

У кримінальному праві Швейцарії передбачено відповідальність лікаря, стоматолога, акушера, аптекаря, а також медсестри за розголошення таємниці, яка була довірена їм у наслідок професійної діяльності (ст. 32 КК Швейцарії). Також передбачено відповідальність за розголошення таємниці особами, які здобувають відповідну медичну спеціальність (321 КК Швейцарії). У Швейцарії кримінальна відповідальність настає за порушення службової таємниці також і після того як особа її розголосила після припинення своєї професійної діяльності або навчання [4].

За Швейцарським законодавством кримінальну відповідальність будуть нести і особи, яким службова таємниця стала відома у результаті їх

дослідницької діяльності, здійснювану у сфері медицини або охорони здоров'я, якщо службову таємницю було розголошене із їхньої вини (321bis) [4].

У кримінальному праві України суб'єктом злочину «Незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК України) є особа, якій лікарська таємниця стала відома у зв'язку з виконання професійних чи службових обов'язків [1]. Як бачимо, в український законодавець передбачив спеціального суб'єкта злочину. Ним можуть бути: 1) медичні працівники; 2) інші особи, в тому числі, і службові, яким відповідна інформація стала відома у зв'язку із виконанням професійних або службових обов'язків [1]. Для кваліфікації злочину не важливо чи була така інформація довірена особі (надана згідно облікового документу), чи стала відома за інших обставин (навіть, випадково), чи у зв'язку із виконанням професійних чи службових обов'язків – обов'язків лікаря, адвоката, нотаріуса, вихователя, спеціаліста-психолога тощо.

У Білорусії суб'єктом досліджуваного злочину є: 1) медичні, фармацевтичні працівники, що мають вищу освіту (лікарі, фармацевти); 2) працівники, що мають середню спеціальну освіту (медсестри, медбрати); 3) особи, у яких відсутня медична освіта (няні, доглядальниці, реєстратори); 4) особи, у яких відсутня медична освіта, але яким у зв'язку із їх професійною діяльністю стали відомі відомості, що становлять лікарську таємницю, і які вони незаконно розголосили (судді, прокурори, слідчі, оперативні працівники) [4].

Якщо говорити про конструкцію досліджуваного нами складу злочину, то законодавці держав у даному питанні також не одностайні. Якщо у ст. 145 КК України даний склад злочину прописаний як матеріальний (адже кримінальна відповідальність передбачена за незаконне розголошення лікарської таємниці, яке «спричинило тяжкі наслідки» [1]), то в багатьох країнах аналогічний склад злочину має конструкцію формального (ст. 121 КК Австрії, ст. 203 УК ФРН, ст. 226-13, 511-10, 511-23 КК Франції). А згадані нами суспільно небезпечні наслідки можуть впливати на кваліфікацію. Так, у КК Білорусії настання тяжких наслідків не є обов'язковою, а кваліфікуючою ознакою даного складу злочину.

Що стосується форми вини, то даний склад злочину в багатьох країнах зазвичай передбачає «подвійну» («змішану») форму вини: до суспільно небезпечного діяння (розголошення лікарської таємниці) – умисну форму вини, проте, до суспільно небезпечних наслідків (наприклад, самогубство, самокалічення потерпілого, серйозне загострення потерпілого у результаті його хвилювання через розголошення лікарської таємниці тощо) – необережну.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n923> (дата звернення : 27 квітня 2020 р.).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (редакція від 23 травня 2020 р.) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення : 27 квітня 2020 р.)
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII (редакція від 19 травня 2020 р.) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find> (дата звернення : 27 квітня 2020 р.)
4. Попова А. С. Попова. Особенности уголовной ответственности медицинских работников за разглашение врачебной тайны в законодательстве некоторых зарубежных государств. *Вестник удмуртского университета. 2014. Вып. 1.* С. 188-194. URL : <file:///C:/Users/Oksana/Desktop/%D0%A2%D0%BE%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F/osobennosti-ugolovnoy-otvetstvennosti-meditsinskih-rabotnikov-za-razglashenie-vrachebnoy-tayn-v-zakonodatelstve-nekotor-h-zarubejn-h-gosudarstv.pdf> (дата звернення : 27 квітня 2020 р.).